

Oponentský posudek disertační práce

Komunikační přístup k vyučování druhého jazyka

v současných učebnicích češtiny pro cizince

Autor: Mgr. Jarmila Valková

Předložená disertační práce představuje téma aktuální ze dvou důvodů; jednak sleduje konkrétní projevy komunikačního přístupu, který je stále diskutovaným tématem ve výuce jazyků; jednak podrobuje analýze učebnice češtiny pro cizince, analýzu tohoto typu považují zvláště přínosnou pro sofistikovanou tvorbu učebnic v budoucnosti.

Struktura práce:

Předložená disertační práce je rozdělena do dvou stěžejních částí; v první části autorka vytváří teoretická východiska tématu práce a připravuje půdu pro vytyčení metodologické základny zkoumání v části výzkumné. V zásadě tato část popisuje principy projevů komunikačního přístupu a gramaticko-překladové metody nejen ve výukových materiálech, ale v jinojazyčném vyučování celkově. Autorka se zaměřuje na popis historického pozadí vzniku a utváření komunikačního přístupu; v samostatné části představuje principy tohoto vyučování z vývojového hlediska a zvláště podrobně se následně věnuje uplatnění těchto principů v současné době. Další část této kapitoly pak autorka vyčlenila popisu konkrétních postupů a technik komunikačního vyučování. Kapitulu vhodně uzavírá část paralelně představující hlavní zásady a principy metody gramaticko-překladové a uvádí hypotetické důvody přetrvávání této metody, často odsuzované a hodnocené jako neaktuální, mezi současnými didaktickými postupy.

V druhé části práce autorka prezentuje vlastní výzkum. V úvodu kapitoly systematicky stanovuje cíl, vytyčuje sledované parametry, představuje analyzovaný materiál a popisuje postup vlastního zkoumání. Převážnou většinu textu (čtyřicet čtyři stran) pak postupně popisuje projevy jednotlivých parametrů ve vybraných učebnicích.

V Závěru autorka shrnuje výsledky svého zkoumání a upřesňuje i jejich hodnotu pro uživatele učebních materiálů. V této části nechybí ani vytyčení návrhů budoucího rozšíření práce.

Připomínky:

V předložené práci oceňuji autorčinu dobrou orientaci v odborné literatuře vztahující se ke komunikačnímu přístupu; zároveň je však třeba poukázat na to, že autorka se zde orientuje pouze na literaturu anglicky psanou. Vzhledem k tomu, že disertační práce je zaměřena na výuku češtiny pro cizince, považuji za nedostatečné, že autorka necituje literaturu česky psanou, ačkoliv diskuse k tomuto tématu na domácím vědeckém i popularizačním poli existuje.

Ačkoliv autorka při svém zkoumání velmi vhodně zvolila parametry příznakově poukazující na metodologické zaměření učebnic v jejich jednotlivých složkách, nedomnívám se, že rozsah materiálů pokrývající vždy jednu kapitolu učebnice má skutečně výpovědní hodnotu, spíše metodicky ukazuje postup, než že by bylo možné se opírat o zjištěné výsledky u vybraných učebnic jako celků.

Také vyhodnocení poměrů příznakových parametrů, tj. vždy parametru odkazujícího ke gramaticko-překládové metodě a parametru odkazujícího k přístupu komunikačnímu považuji za ne zcela zdařilé. V současné době, kdy je možno výsledky snadno a rychle zpracovávat a přenášet je do různých typů grafů, které zpřístupní výsledky zkoumání přehledným a jednoznačným způsobem, považuji za vyhodnocování lineárním výčtem jevů v textu za méně přehledné a snižující hodnotu podaných výsledků (srov. např. str. 93 a 94 porovnání typů drillů v učebnici Easy Czech).

Formální a jazyková stránka

Jazyková stránka disertační práce odpovídá odbornému stylu daného žánru a oborovému úzu.

Pouze v Obecné části lze práci vytknout, že stavba vět je poznamenána anglickými primárními zdroji, které syntakticky často kopíruje, ve Výzkumné části se pak již nevyskytuje silná tendence ke kondenzaci textu, čímž vzniká výrazný stylistický rozdíl mezi těmito dvěma oddíly. Text by ještě zasloužil pečlivější jazykovou revizi, která by odstranila překlepy.

V textu postrádám systém desetinného třídění kapitol. Ačkoliv se nedomnívám, že desetinné třídění je jediné možné či vhodné členění odborného textu, v dané disertační práci by bylo přínosem pro čtenáře, a to zvl. s ohledem na užívání tzv. tvrdých přechodů mezi odstavci, při němž nejsou explicitně rozpracovávány návaznosti jednotlivých částí textu; také orientace

v odkazování na jevy v jednotlivých částech práce je absencí desetinného třídění ztíženo a znemožňuje snadné dohledávání dílčích jevů.

Dotazy pro obhajobu

1. Do hlavního srovnávacího okruhu učebnic jste nezařadila učebnici autorky L. Holé Czech Step by Step. Vzhledem k tomu, že tato učebnice patří mezi nejoblíbenější, zajímalo by mě, proč jste ji do analýz nezahrnula.
2. Podíváte-li se na učebnice použité pro analýzu, budete i jako ne zcela zkušený lektor češtiny schopna odhadnout, které z učebnic se přiklání k kterému metodologickému pozadí. I když hypotéza tohoto typu není ve vaší práci stanovena, můžete osvětlit, jestli vás některá učebnice překvapila?
3. Učebnice zařazené do hlavního srovnávacího okruhu nepatří mnohdy mezi nejaktuálnější v pravém slova smyslu; dvě jsou již pátým vydáním učebnice, jedna vychází z dlouholetých zkušeností autorek a jeví se proto v mnohém také jako „tradiční“, bylo toto složení záměrné? Resp. je nějaký důvod, proč jste si nevybrala do hlavního srovnávacího okruhu učebnice skutečně aktuálně vydané?

(V práci vycházíte z:

ADAMOVIČOVÁ, A. – IVANOVÁ, D.: Basic Czech I. 2009.

HOLÁ, L. – BOŘILOVÁ, P.: Čeština Expres I. 2012.

PAROLKOVÁ, O. – NOVÁKOVÁ, J.: Czech for Foreigners. 5., dopl. vyd. 2004.

REMEDIOSOVÁ, H. – ČECHOVÁ, E.: Chcete mluvit česky? Do You Want to Speak Czech? 5. vyd. 2005.

ŠTINDL, O.: Easy Czech. Elementary. 2008.)

4. Práce je nazvána **Komunikační přístup k vyučování druhého jazyka** (...), tj. v práci odhlížíte od existence pojmů druhý jazyk (SL) a cizí jazyk (FL). Vzhledem k tomu, že právě adekvátnost užití komunikačního přístupu pro výuku druhého a cizího jazyka patří k otázkám, které jsou v souvislosti s tímto přístupem diskutovány, prosím o ozřejnění důvodu pro výběr tohoto termínu pro práci.

Závěr

Předloženou disertační práci pokládám za přínosnou zvláště díky detailně propracované teoretické části, která umožňuje snadnou orientaci v komunikačním přístupu jako takovém, jeho vývoji a dílčích projevech ve vyučování jazyků. Vzhledem k tomu, že komunikační přístup se v současném vyučování stále jeví jako dominantní, považuji za přínosné, že jej autorka přehledně zpřístupňuje nejen pro potřeby akademické, ale i pro potřeby vyučovací praxe a pro potřeby autorů učebnic.

Ačkoliv k analytické části práce mám mnohé výhrady, domnívám se, že zmapování existence prvků přímých a nepřímých vyučovacích procesů stanovené v cílech práce je splněno.

Mohu tedy konstatovat, že předložená disertační práce vyznačuje se aktuálností, přehlednou strukturou, uspokojivým jazykovým zpracováním. Autorka ve své práci prokázala schopnost samostatné tvůrčí práce. Její práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v tomto oboru, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Liberci 10. ledna 2014

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.